

Ny kabel vid Steninge slott

RAÄ Husby-Ärlinghundra 101:1, Steninge 1:20,
Husby-Ärlinghundra socken, Sigtuna kommun, Uppland

Tomas Ekman

ARKEOLOGGRUPPEN AB, RAPPORT 2015:46
ARKEOLOGISK FÖRUNDERÖKNING, SCHAKTÖVERVAKNING

Ny kabel vid Steninge slott

RAÄ Husby-Ärlinghundra 101:1, Steninge 1:20,
Husby-Ärlinghundra socken, Sigtuna kommun, Uppland

Tomas Ekman

Lst dnr 43111-15316-2015

ARKEOLOGGRUPPEN I ÖREBRO AB
Drottninggatan 11, 702 10 Örebro
Telefon 019-609 04 10

www.arkeologgruppen.se
arkeologgruppen@arkeologgruppen.se

© 2015 Arkeologgruppen AB

Arkeologgruppen rapport 2015:46

Författare Tomas Ekman

Grafisk form Nina Balknäs @ Högtorps Diverse

Omslagsfoto Större delen av det långa schaktet i slottsallén.
Foto av Tomas Ekman.

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriet Dnr R50223371_150001

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	5
Bakgrund och kulturmiljö.....	5
Syfte	7
Metod och genomförande	7
Resultat	8
Tolkning och utvärdering.....	8
Referenser	10
Administrativa uppgifter	11

Ny kabel vid Steninge slott

Figur 1. Karta över trakten kring Steninge slott med en ring kring undersökningsplatsen.

Sammanfattning

Arkeologgruppen utförde under tiden 25–28 maj 2015 en schaktövervakning vid Steninge slott, Husby-Ärlinghundra socken, Sigtuna kommun, Uppland. Anledningen var förstärkning av det lokala elnätet och utbyte av två mindre elskåp. Det innebar att ett cirka 300 meter långt schakt togs upp längs med sträckningen för befintlig kabel.

Vid schaktningen kunde konstateras att det nya kabelschaktet huvudsakligen berörde mark som redan störts av det befintliga schaktet. På några kortare avsnitt avvek det nya schaktet något från det äldre. Där påträffades utjämningslager från tidigare markanläggning samt orörd mark. Ingenstans märktes spår av konstruktioner, inte heller fynd av äldre typ. Resultatet av förundersökningen kan därmed sammanfattas med att arbetsföretaget inte berörde arkeologiska lämningar och att ytterligare arkeologiska åtgärder inte var nödvändiga inom arbetsområdet.

Bakgrund och kulturmiljö

En arkeologisk förundersökning i form av en schaktövervakning har utförts vid Steninge slott, Husby-Ärlinghundra socken, Sigtuna kommun, Uppland. Anledningen var att en ny elkabel skulle läggas ned och att två elskåp skulle bytas ut. Förundersökningen utfördes av Arkeologgruppen efter beslut av Länsstyrelsen i Stockholms län. Arbetet utfördes 25–28 maj 2015 och bekostades av Vattenfall Services Nordic AB.

Figur 2. Gyllenstiernas slott från sjösidan. Foto av Tomas Ekman.

Figur 3 Fornlämningsbild kring Steninge slott. Skala 1:8 000.

Steninge slott är i sin nuvarande tappning en välkänd representant för svensk slottsarkitektur från slutet av stormaktstiden. Steninge var emellertid sätesgård redan under slutet av 1200-talet. Det äldsta skriftliga belägget är från 1299, då Katarina, änka efter Anund av Steninge, utfärdar ett brev från Steninge. Därefter genomgick egendomen skiftande öden, bland annat tillhörde den länge ätten Oxenstierna. År 1667 tillföll Steninge genom arv Carl Gyllenstierna som beslöt sig för att bygga en ny anläggning på platsen. Det nya slottet stod färdigt 1705 och därefter har inga avgörande förändringar skett inom slottsområdet.

Slottet ligger i det inre av Mälarviken Steningeviken och inom närområdet finns relativt få fornlämningar registrerade. Inom slottsområdet finns runstenen RAÅ Husby-Ärlinghundra 15:1, som har flyttats dit under 1800-talet. En annan runsten finns

enbart bevarad i en avritning från 1600-talet. Enligt uppgift ingår den numera i fundamentet till en brygga. Stenen ska ha stått vid Steninge och texten nämnde bland annat att man "styrde ett skepp" i det berömda Ingvarståget 1036–1041. Indicierna pekar med andra ord på att Steninge var en rik gård redan under sen vikingatid, eftersom man hade resurser att utrusta ett eget skepp för färd i österled (historiken huvudsakligen hämtad från Naglitsch 2008 och Hjulström 2013).

Slottet samt flyglarna Drottningflygeln och Biljardflygeln är registrerade i Fornsök med beteckningen Husby–Ärlinghundra 101:1. De har status som övrig förhistorisk lämning.

Syfte

Syftet var enligt Länsstyrelsens beslut att kontrollera om fornlämning berördes av arbetsföretaget. Om eventuella lämningar var av enklare karaktär skulle de dokumenteras och tas bort. Om lämningar av komplex karaktär påträffades skulle Länsstyrelsen underrättas för ny prövning av ärendet.

Metod och genomförande

Arbetsföretagets syfte var att ersätta och förstärka det äldre elnätet. Det nya schaktet upptogs i görligaste mån i anslutning till äldre schakt. Den äldre kabeln låg på 0,5–0,6 meters djup och till samma djup grävdes även det aktuella schaktet. Mestadels användes en 0,3 meter bred kabelskopa, vid några tillfällen även en 0,5 meter bred skopa. Schaktets bredd var i allmänhet 0,5 meter, med smärre utvidgningar på några platser.

Huvudschaktet var cirka 300 meter långt och var förlagt till den allé som löper framför slottet i nordöst-sydvästlig riktning. Längs sträckningen fanns två elskåp som skulle bytas ut och vid dessa utvidgades schaktet något mot norr för att möjliggöra bytena. I avslutningen mot nordöst skulle även grävas för anslutning till ytterligare ett elskåp. Detta återfanns cirka 25 meter utanför slottsstaketet, på andra sidan den väg som leder upp mot slottsladugården. Här var avsikten att trycka kabeln under vägen med hydraulisk borr. Två tryckgropar upptogs intill järnstaketet mellan slottsområdet och vägen. Resultatet blev dock att metoden inte kunde användas eftersom vägen hade ett tjockt bärlager av sprängsten. Därför tvingades man stänga av vägen och gräva även denna etapp med maskin.

Inmätning skedde med GPS och dokumentation skedde i skrift samt med fotografier.

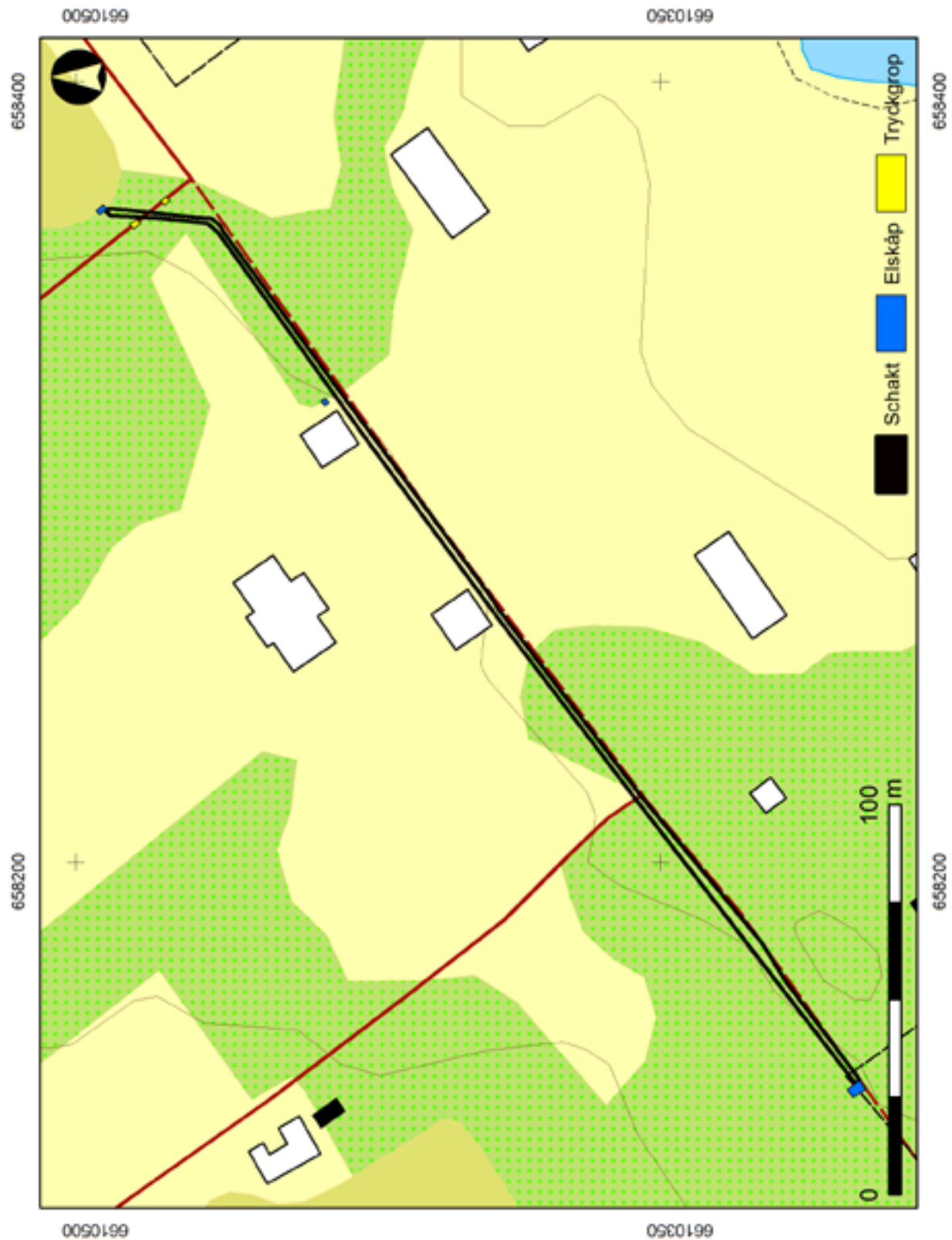
*Figur 4. Schaktning pågår – i botten syns den befintliga kabeln.
Foto av Tomas Ekman.*

Resultat

Schaktet innehöll i sin nordöstra del ett bärlager av sand ovanpå grusblandad morän med några uppstickande partier av fast berg. I anslutning till den östra flygeln, Drottningflygeln, innehöll schaktet en hel del tegelkross och -brockor samt en del kalkbruksrester. Fyllningen som helhet var av karaktären utfyllnad. På liknande sätt såg det ut framför den västra flygeln, Biljardflygeln. Mellan dessa sektioner med blandad fyllning fanns, framför slottstrappan, sandig morän under bärlagret. När schaktet fortsatte mot väster efter Biljardflygeln fanns ett cirka 6 meter brett område med singel. Därefter följde grusig morän med ett ökande inslag av sten. Cirka 20 meter väster om Biljardflygeln tillstötte ett parti med några meter av större stenar, 0,2–0,3 meter stora. Sedan följde en övergång till moränlera som höll i sig fram till slutpunkten, det andra elskåpet.

Tolkning och utvärdering

Fyllnadsmassorna med stort inslag av tegelkross i anslutning till de båda flyglarna har sannolikt samband med byggnadsperioden kring sekelskiftet 1700. I övrigt framkom inte något av antikvariskt intresse. Dock gick det nu aktuella schaktet till stor del i äldre schakt, varför frånvaron av äldre lämningar inte kan anses vara generellt fastslagen.

Figur 5 Schaktplan. Skala 1:1 500.

Ny kabel vid Steninge slott

Referenser

Tryckta källor

Hjulström, Björn. 2013: Arkeologisk utredning vid Steninge slott.
Arkeologisk utredning etapp 1 och 2. *Rapporter från Arkeologikonsult*
2013:2434.

Naglitsch, Gunilla & Giselher. 2008: Steningelera. *Sigtuna Museum*.

Digitala källor

Kartor

Steninge

Akt 44 – 21:2 Ägomätning 1764

Ekonomiska kartan blad J 133 -10i0f53 1952

Administrativa uppgifter

Landskap: Uppland
Län: Stockholms län
Kommun: Sigtuna kommun
Socken: Husby–Ärlinghundra socken
Fastighet: Steninge 1:20

Arkeologgruppens diarienummer: Ag 2015_27
Länsstyrelsens diarienummer: 43111-15316-2015
Projektnr: 2015_27
Fornlämningsnr: RAÄ Husby-Ärlinghundra 101:1

Projektleddning:
Tomas Ekman

Personal:
Tomas Ekman

Undersökningstid: 2015-05-25 till 2015-05-28

Exploateringsyta: —

Undersökt yta: 300 löpmeter

Läge: Ekonomiska kartan, blad J133 11I2c54

Koordinatsystem: SWEREF 99 TM

Dokumentationshandlingar som förvaras i ATA, RAÄ, Stockholm:

-

Digitalt arkiv:

Digitala data förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Fynd:

Inga fynd omhändertogs.

